

FÜGGETLEN RENDÉSZETI PANASZTESTÜLET

☒: 1358 Budapest, Széchenyi rakpart 19.

☎: 441-6501

Ügyszám: 158/2008.Pan.

A Független Rendészeti Panasztestület

124/2008. (X. 21.) számú

állásfoglalása

A Független Rendészeti Panasztestület (a továbbiakban: Testület) panaszos¹ budapesti lakos 2008. július 22-én előterjesztett panaszára indult eljárásban a 2008. október 21-én megtartott zárt ülése alapján született állásfoglalását

m e g k ü l d i a z O r s z á g o s R e n d ő r - f ő k a p i t á n y n a k .

A Testület megállapítása szerint a vizsgált ügyben **alapot súlyosan sértő** intézkedésre került sor, ezért a Testület a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.) 93/A §-ának /6/ bekezdése szerint állásfoglalást megküldi az Országos Rendőr-főkapitánynak.

A Testület állásfoglalása ellen jogorvoslatnak helye nincs.

I n d o k o l á s

I.

A panaszos jogi képviselője 2008. július 22-én e-mailben nyújtott be panaszt egy öt 2008. július 17-én ért alapjogsérelem miatt, majd ügyvédi meghatalmazását is csatolta. A panaszos a 2008. július 17-én, Budapesten végrehajtott rendőrségi akció, és ennek körülményei (hajnali időpont, megalázó bánásmód, térdepeltetés, fegyverek folyamatos tűzkész állapotban tartása gyermekek felé is) miatt terjesztett elő panaszt jogi képviselője útján, először elektronikus úton, majd írásbeli beadványban, melyben kérte, hogy ügyét a Testület vizsgálja ki.

II.

1./ Panaszos beadványában előadta, hogy 2008. július 17-én hajnali 2 órakor, amikor épp horgászni indult volna, arra lett figyelmes, hogy rendőrök ugráltak be az általa lakott ingatlan kapuján. A rendőrök felszólították, hogy felemelt kézzel jöjjön ki az udvarra, azonban tekintettel mozgássérült állapotára, ennek nem tudott eleget tenni. Erre a rendőrök durván kiabáltak vele és fegyvert fogtak rá. Felesége jelezte a rendőrök felé férje betegségét (Parkinson kór) de durván letorkolták. Ekkor panaszos felesége kérte a rendőröket, hogy csendesebben viselkedjenek, mert 9 éves unokájuk alszik. A rendőrök ezt megtudva a

¹ Az Rtv. 93/A. § (8) bekezdése értelmében a panaszos személyi adatait töröltük.

gyermeket felkeltették, és felemelt kézzel kiharangsolták a család tagjait, melynek során valamennyiükre – gyermekekre, felnőttre egyaránt – fegyvert fogtak. Panaszos férfi családtagját az udvaron térdepeltették annak ellenére, hogy 68 éves, és ezt tették nő családtagjával is.

A rendőrök az akció során további két házba hatoltak be, ahol hasonlóképpen jártak el, a lakókat felriasztották, az épület elhagyására és az udvarban térdeplő testhelyzet elfoglalására szólították fel. Az intézkedések mindvégig durva, megalázó, sértő hangnemben történtek, azok okáról a rendőrök nem adtak felvilágosítást. Az akció minden érintettnek, de különösen a gyermekeknek okozott jelentős traumát, félelem, – és riadalomkeltő volt.

Panaszos állítása szerint a rendőri fellépés nem felelt meg a törvényben és a szolgálati szabályzatban foglalt egyetlen intézkedésnek sem. Emberek, közöttük gyermekek letérdepeltetése, vagy akár csupán falhoz való állítása kegyetlen, embertelen és megalázó bánásmód.

Az emberi méltóságot súlyosan sértő, a családok éjszakai nyugalma minden indok nélkül megzavaró, háborús támadásra emlékeztető akció akkor is folytatódott, amikor kiderült, hogy a rendőröket, illetőleg az „akció” sikerét semmiféle veszély nem fenyegeti.

Különösen fontos panaszos azon sérelme, hogy emberre fegyvert fogni meghatározott magatartás kikényszerítése céljából törvénysértő, és rendkívül élet-, és balesetveszélyes, gyermekekkel szemben pedig elképesztően súlyos emberi magatartás.

2) A panaszos jogi képviselője a panaszbeadvány mellé csatolva megküldte a Budapesti Rendőr-főkapitányság (a továbbiakban: BRFK) 2008. július 22-én kelt közleményét, illetve az Amnesty International 2005. június 7-ei közleményét, és az Emberi Jogok Európai Bíróságának Musayeva c. Oroszország ügyében, 2008. július 3-án hozott ítéletét a térdepeltetés megítélésével kapcsolatban.

A BRFK közleménye szerint az említett helyszínen és időpontban végrehajtott rendőri intézkedés szükségszerű, törvényes és jogszerű volt. Az intézkedés két körözött személy felkutatására irányult, akik közül az egyiket halált okozó testi sértés, a másikat rablás és más súlyos bűncselekmények elkövetésének megalapozott gyanúja miatt körözték. Ezen körülmények szükségessé tették a nagy erővel végrehajtott ellenőrzést és a fokozott biztonsági intézkedéseket. A rendőri intézkedés a helyszínen 1 óra 15 percet vett igénybe, melynek során kényszerintézkedésre nem került sor, a térdepeltetésre az esetleges szökések megelőzése érdekében került sor, de csak a személyazonosság megállapításához, illetve az épületek átvizsgálásához szükséges ideig. Felmerült azonban, hogy szakszerűtlenségek, szakmai hiányosságok történtek az akció során, ezért az akciót irányító parancsnok felelősségének tisztázására fegyelmi eljárás indult.

3) A panaszos jogi képviselője által mellékelt dokumentumok szerint a térdepeltetés jogszerűségét több nemzetközi szervezet is vizsgálta. Az Amnesty International 2005. június 7-ei közleményében az Afganisztánban az ott letartóztatott személyekkel szemben foganatosított jogellenes intézkedések között említi („stress position”) a térdepeltetést. Az Emberi Jogok Európai Bírósága a Musayeva c. Oroszország ügyben, 2008. július 3-án hozott ítéletében kimondta, hogy a térdepeltetés – bizonyos körülmények között – embertelen és megalázó bánásmódnak minősül.

Mindezek alapján kéri a Testület vizsgálatát.

III.

A panasz alapján a Testület az Országos Rendőr-főkapitányság (a továbbiakban: ORFK) Ellenőrzési Szolgálatához fordult, és felvilágosítást kért az ügygel kapcsolatban keletkezett rendőrségi dokumentumokról (rendőri jelentések, videofelvételek stb.), a bevetési egységek akció során tanúsított fellépését szabályozó normákról, illetve a térdepeltetés rendőrségi megítéléséről, minősítéséről.

Az ORFK Ellenőrzési Szolgálata valamennyi, a Testület által kért információt rendelkezésre bocsátotta. Ezek alapján a következőket lehetett megállapítani:

1) A Budapesti Rendőrfőkapitány az akcióról készített összefoglaló tájékoztatóban leírja, hogy két személyt a Fővárosi Ítéltábla jogerősen elítélt halált okozó testi sértés és más bűncselekmények miatt. E személyek ellen – akik közül az egyiknek a bejelentett lakóhelye ott található, ahol aztán az említett akció is lezajlott – több elfogatóparancs is érvényben van. Ezért ezen személyek felkutatása érdekében, az Rtv. 63. § (1) bekezdése alapján végrehajtott titkos információgyűjtés során szerzett információk alapján, szükségessé vált az említett ingatlanok átvizsgálása. A több címre kiterjedő együttes átvizsgálást indokolta az is, hogy házszám és helyrajzi szám alapján az ingatlanokat nem lehetett egymástól egyértelműen elhatárolni, illetve, hogy az említett ingatlanokra együttesen mintegy 40 személy van bejelentve, és ők egymással családi, rokoni kötelékben állnak. A szerzett információk alapján azt is valószínűsíteni lehetett, hogy az egyik körözött személy lőfegyverrel rendelkezhet. A körözött személyek felkutatására indított akció tervezése során figyelemmel voltak az ingatlanokban tartózkodó személyek létszámára, egymáshoz fűződő szoros kapcsolatukra, a körözött személyek által korábban elkövetett bűncselekmények tárgyi súlyára, esetlegesen lőfegyver jelenlétére, valamint a helyszín gyors, rajtaütésszerű megközelíthetőségére. Mindezek alapján az akció végrehajtására a hajnali időpont volt a legoptimálisabb; a végrehajtás biztonsága pedig megkövetelte a megfelelő létszámú és technikai felszereltségű rendőri erők bevonását. Az akciót megelőző eligazításra az említett napon 0 órakor perckor került sor. Ezen összesen 55 fő rendőr vett részt a BRFK Felderítő, Közrendvédelmi, Bevetési Főosztályairól, valamint a Vízirendészeti Rendőrkapitányságról. Az eligazítást követően hajnali 2 órakor történt meg a helyszínre való kivonulás. Ennek során körbezárták az említett ingatlanokat, a környező utcákon ellenőrző-áteresztő pontokat állítottak fel. Az akció végrehajtása során a panaszos lakóhelyét másodikként vizsgálta át a rendőrség. Ez 02:45 perctől 03:10 percig tartott. Az intézkedések a Rendőrség Szolgálati Szabályzatáról szóló 62/2007. (XII. 23.) IRM rendelet (a továbbiakban: Szolgálati Szabályzat) 4. és 6. §-ai (A szolgálati fellépés módja, A rendőri intézkedés akadályai elhárításának közös szabályai) alapján történtek. A rendőrök az ingatlant megközelítették, majd hangosbemondón „Itt a Rendőrség! A törvény nevében felszólítom az épületben tartózkodókat, hogy felemelt kézzel, fegyvereiket hátrahagyva, a bejárat ajtón, a balkon irányában lassan jöjjenek ki!” felszólítással felhívták a panaszost és családját az ingatlan elhagyására. Az ismételt felhívás után először egy nő jelent meg az erkélyen, akit felszólítottak, hogy jöjjön le felemelt kézzel. Rövidesen a panaszos is megjelent, akit szintén felszólítottak, hogy felemelt kézzel jöjjön le, térdeljen le, és mellkasával támaszkodjon a falnak. Az előkerült személyek a rendőri felszólításnak maradéktalanul eleget tettek. Ezt követően még egy személy önként előjött az épületből, majd a rendőrök még két személyt kísértek le az emeletről. Az épületben található két házrész és a garázs átvizsgálása azonban nem járt eredménnyel, a körözött személyeket nem találták meg. Az akció során a személyek igazoltatására az Rtv. 29. § (1) bekezdése alapján került sor, azonban az adatok (3) bekezdés szerinti rögzítésére nem került sor, mert az

nem volt szükséges. A tájékoztató szerint a panaszost és más személyeket biztonsági okok miatt kényszerítették ellenállásra alkalmatlan testtartásra (térdelésre). Összegzésként a Budapesti Rendőrfőkapitány megállapítja, hogy az akció összesen 1 óra 25 percig tartott, mely során személyi sérülés, anyagi kár – egy helyszínen az ajtó beütését leszámítva – nem keletkezett, előállításra nem került sor. Az intézkedéssel érintett személyek szabad mozgását csak a legszükségesebb ideig – maximum 15 percig helyszínenként – korlátozták, saját biztonságuk és az akció eredményessége érdekében.

2) A BRFK Rendészeti Szervek Bevetési Főosztály, Mélységi Osztály egyik megbízott alosztályvezetője által írt jelentésből kiderül, hogy az általa vezetett bevetési csoport az említett akcióban látott el speciális bevetési részfeladatokat. Az akció célja az említett két körözött személy, illetve egy 25-30 fős, kiemelt bűncselekmények elkövetésével gyanúsítható társaság elfogása és előállítása volt. Az eligazításon a megbízott alosztályvezető arról értesült, hogy az említett helyszínen, az ingatlanok valamelyikében tartózkodik a két körözött személy, illetve az említett társaság. Ezen személyek lőfegyverrel rendelkezhetnek, melyet korábban feltehetően használtak is. Tőlük aktív ellenállás és menekülési kísérlet várható. A két körözött személy fényképét az eligazítás során a megbízott alosztályvezetőnek átadták. A bevetési csoport feladata volt az egyes épületek biztonságos megközelítése, a két körözött személy elfogása, az épületekben tartózkodó személyek biztosított helyre történő kivonása személyazonosságuk megállapítása végett, továbbá az épületek átvizsgálása az ott esetleg megbújt személyek felfedése érdekében, illetve a kutyákkal történő másodlagos átvizsgálásig az épületek biztosítása. Az eligazítás után a megbízott alosztályvezető tájékoztatta az elhangzottról a csoportot, és kiosztotta a feladatokat. A panaszos házáat az akció során sorrendben másodikként ellenőrizték a rendőrök. Az épület átvizsgálását a megbízott alosztályvezető a Budapesti Rendőrfőkapitány tájékoztatójával egybehangzóan adta elő, illetve az akció szakszerűségéről és az arányosság kérdéséről is azzal megegyezően nyilatkozott.

3) A BRFK Központi Ügyeleti Főosztályának II. Ügyeleti Osztályán ügyeletes r. törzssászlós jelentése szerint 2007. február 20-án, 10:27 perckor egy bejelentő telefonon közölte vele, hogy tudomása van arról, hogy az egyik körözött személy az említett helyen – amely aztán az akció helyszíne lett – lakik, vele több alkalommal találkozott. A bejelentést követően a r. törzssászlós ezen személy adatait a körözési rendszerben ellenőrizte, melynek eredményeként megállapítást nyert, hogy őt valóban körözik. Ezért a r. törzssászlós rendész járőrt küldött az említett címre a körözött személy elfogására, azonban az adott címen a körözött személyt akkor nem találták.

4) Az iratokhoz csatolt CD mellékleten található a rendőrségi akció egyes részeiről készült videofelvétel. Ezen hallhatóak a felszólítások, és látható, hogy a panaszos és családja, a rendőröknek engedelmességgel eljön az épületből. Egy férfi és egy nő családtagját letérdeltették, a családtagok adatait lekérdezték; de közben folyamatosan zajlott az épület többi helyiségének az átvizsgálása is. Ezalatt a panaszosra és családjára folyamatosan fegyvert fogtak. A térdelésre kényszerítés ideje kb. 15 perc volt.

5) A Testület kérésére az ORFK Ellenőrzési Szolgálat tájékoztatásként megküldte a rendőrség bevetési egységeinek fegyverviselésére, ruházatára, azonosítójukra irányadó szabályokat. Ezek – a tájékoztató szerint – az Rtv. 15–20. §-ai, a Szolgálati Szabályzat 4. és 107–109. §-ai, a Magyar Köztársaság Rendőrsége Öltözködési Szabályzatának kiadásáról szóló 12/2006. (IX. 27.) ORFK utasítás (a továbbiakban: Öltözködési Szabályzat), illetve egyéb ORFK és BRFK belső normák. Kérdésre válaszolva az ORFK Ellenőrzési Szolgálat

azt a felvilágosítást adta a térdepeltetés gyakorlatáról, hogy az jogszabályi szinten nincs szabályozva. Álláspontjuk szerint az a testi kényszer kategóriájába tartozik, „azonban a testi kényszer formája nincs meghatározva, a vonatkozó norma a tipikus élethelyzettel kapcsolatban azt rögzíti, hogy azt arányosan, a testi épség lehetséges tiszteletben tartásával, biztonságosan hajtsák végre.” Utalnak továbbá arra, hogy a nemzetközi gyakorlat a hasonló helyzetek során a fekvő-, ülő- és térdeplő helyzetet alkalmazza.

IV.

Az esettel összefüggő jogszabály háttér kapcsán a Testület az alábbi rendelkezésekre hívja fel a figyelmet:

1) Az Rtv. 2. § (1) bekezdés második mondata szerint: „A Rendőrség tiszteletben tartja és védelmezi az emberi méltóságot, óvja az ember jogait.” A 11. § (1) bekezdés első fordulata szerint: „A rendőr köteles a szolgálati beosztásában meghatározott feladatait a törvényes előírásoknak megfelelően teljesíteni”. A törvényesség kritériumáról szól az Rtv. 13. § (2) bekezdése is, miszerint: „A rendőr köteles a törvény rendelkezésének megfelelően, részrehajlás nélkül intézkedni.” Az Rtv. 15. §-a szól az arányosság követelményéről: „(1) A rendőri intézkedés nem okozhat olyan hátrányt, amely nyilvánvalóan nem áll arányban az intézkedés törvényes céljával. (2) Több lehetséges és alkalmas rendőri intézkedés, illetőleg kényszerítő eszköz közül azt kell választani, amely az eredményesség biztosítása mellett az intézkedéssel érintettre a legkisebb korlátozással, sérüléssel vagy károkozással jár.” A 16. § (1) bekezdése a kényszerítő eszközök alkalmazásának követelményeiről kimondja: „A rendőr kényszerítő eszközt csak a törvényben meghatározott feltételek fennállása esetén, az arányosság elvének figyelembe tartásával alkalmazhat úgy, hogy az nem okozhat aránytalan sérelmet az intézkedés alá vontnak. Nincs helye a kényszerítő eszköz további alkalmazásának, ha az ellenszegülés megtört, és a rendőri intézkedés eredményessége enélkül is biztosítható” (önkéntes eszközhasználat tilalma). Ugyanezen szakasz (3) bekezdésének első mondata szerint: „A miniszter rendeletben állapítja meg a Rendőrségnél rendszeresíthető kényszerítő eszközök típusát, fajtáját.” A (4) bekezdés első mondata pedig kimondja, hogy: „A rendőr nem alkalmazhat (...) megalázó bánásmódot”. A 17. § (1) bekezdése az intézkedések és a kényszerítő eszközök alkalmazásának közös elvei és szabályai körében is kimondja, hogy a Rendőrség a feladatának ellátása során az itt felsorolt jogokat is csak a törvényben foglaltak szerint korlátozhatja. A (2) bekezdés első fordulata szerint a rendőri intézkedés során a kényszerítő eszköz alkalmazása esetén lehetőleg kerülni kell a sérülés okozását.

2) Az elfogás és előállítás szabályai között az Rtv. 33. § (1) bekezdésének b) pontja kimondja, hogy: „A rendőr további intézkedés megtétele céljából elfogja és az illetékes hatóság elé állítja azt, aki ellen elfogatóparancsot, nemzetközi elfogatóparancsot, illetve európai elfogatóparancsot adtak ki”. A 39. § (1) bekezdésének b)–c) pontjai szerint: „A rendőr magánlakásba bebocsátás vagy hatósági határozat nélkül nem léphet be, illetve nem hatolhat be, kivéve (...) a bűncselekmény elkövetőjének vagy gyanúsítottjának elfogása és előállítása céljából; közveszély, továbbá az életet vagy testi épséget fenyegető közvetlen veszély elhárítása, illetőleg az ilyen veszélyben lévők kimentése érdekében”.

3) Az Rtv. 47. §-a szól a testi kényszerről: „A rendőr – intézkedése során – az ellenszegülés megtörésére testi erővel cselekvésre vagy a cselekvés abbahagyására kényszerítést (testi kényszert) alkalmazhat.” E rendelkezéseket egészíti ki a Szolgálati Szabályzat 59. §-a: „59. § (1) Kényszerítő eszköz alkalmazása feltételeinek fennállása esetén testi kényszert akkor kell alkalmazni, ha a rendőri erőfölény vagy az intézkedés alá vont személy állapota, magatartása

folytán a rendőri intézkedés eredményessége ezzel biztosítható. (2) A testi kényszer alkalmazása során a rendőr felhasználhatja az önvédelmi fogásokat is.” A lőfegyverhasználatról az Rtv. 52–56. §-ai szólnak. Az 53. § (1) bekezdése szerint lőfegyverhasználatnak csak a szándékosan, személyre leadott lövés minősül. Arról, hogy a rendőr mikor használhat lőfegyvert, az 54. § (1) bekezdésének a)–k) pontjai szólnak. E rendelkezéseket a Szolgálati Szabályzat 64–72. §-ai tovább pontosítják.

V.

A panaszügy összes körülményének egybevetése és mérlegelése után a Testület arra a megállapításra jutott, hogy az említett időpontban a panaszos lakóhelyén végrehajtott rendőrségi akció, és az ennek során tett rendőri intézkedések alapvetően érintették a panaszos tisztességes eljáráshoz való jogát, élethez-, testi épséghez fűződő jogát, magánlakás sérthetlenségéhez való jogát; súlyosan megsértették a panaszos emberi méltósághoz való jogát, személyi szabadsághoz fűződő jogát, magán- és családi élete tiszteletben tartásához való jogát; továbbá a rendőrök eljárása beleütközik a megalázó elbánás alkotmányi tilalmába is.

1) A jogállamiság alkotmányos követelményéből levezetett tisztességes eljáráshoz fűződő jog kapcsán az alábbiakat hangsúlyozza:

A fenti idézett jogszabályi rendelkezéseknek a panaszolt rendőrségi akció egyes körülményei több szempontból sem felelnek meg. Az 55. rendőr részvételével, komoly technikai felszereltséggel megtervezett és végrehajtott akcióra úgy került sor, hogy a két körözött személy ellen az elfogatóparancsok kibocsátására még mintegy egy-másfél évvel korábban került sor, és – ahogy az az ügyeletes r. törzsszászlós jelentéséből kiderül – az egyik körözött személy konkrét tartózkodási helyére is jóval korábban, 2007. február 20-án érkezett bejelentés. A megküldött dokumentumokból nem derül ki egyértelműen, hogy miért telhetett el ilyen hosszú idő ezen személyek jogerős elítélése (ellenük elfogatóparancs kibocsátása, illetve egyikük tartózkodási helyéről szóló bejelentés), valamint a felkutatásukra végrehajtott akció között – bár a Budapesti Rendőrfőkapitány összefoglaló tájékoztatója utal rá, hogy az Rtv. 63. § (1) bekezdése alapján titkos információgyűjtés zajlott, ám ennek részleteiről, időtartamáról egyéb adatok nem ismeretesek.

Ez egy ilyen nagy erőket mozgósító akciónál megkérdőjelezhetővé teszi a panaszosnak a jogállamiság, jogbiztonság alkotmányos követelményének [a Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény (a továbbiakban: Alkotmány) 2. § (1) bekezdése] érvényesülésével összefüggő tisztességes eljáráshoz fűződő alapvető joga, valamint az Rtv. 15. §-ában foglalt arányosság követelményének az érvényesülését. Ez utóbbi jogszabályi rendelkezés alapján ugyanis ahhoz, hogy a rendőri intézkedés ne okozzon olyan hátrányt, amely nyilvánvalóan nem áll arányban az intézkedés törvényes céljával, illetve ahhoz, hogy olyan intézkedést vagy kényszerítő eszközt lehessen alkalmazni, amely a legkisebb korlátozással, sérüléssel vagy károkozással jár, mindenképpen nagyobb körültekintésre, precizításra, pontosabb előkészítésre, tervezésre, és végrehajtásra lett volna szükség.

2) Az élethez-, testi épséghez fűződő jog vonatkozásában értékelve a cselekményeket a Rendőrség által megküldött dokumentumokból és az akcióról készült videofelvételből is egyértelműen kiderül, hogy az intézkedő rendőrök fegyverüket folyamatosan a kezükben, tűzkész állapotban tartották, a panaszos és családtagjai irányába. Ezt a Budapesti Rendőrfőkapitány összefoglaló tájékoztatója azzal magyarázta, hogy a szerzett információk alapján valószínűsíthető, hogy az egyik körözött személy lőfegyverrel rendelkezhetett.

Fontos leszögezni, hogy az Rtv. 53. § (1) bekezdése szerint a tűzkész állapotban lévő fegyverrel személyekre való célzás – szándékosan leadott lövés hiányában – nem minősül fegyverhasználatnak, így nem vonható teljes egészében az Rtv. erre vonatkozó rendelkezései alá. Tekintettel azonban e magatartás félelemkeltő, egyúttal különösen veszélyes voltára, illetve arra, hogy ez a magatartás már a fegyverhasználatot közvetlenül megelőző stádium, és adott esetben rögtön, egyetlen mozdulattal fegyverhasználattá (rosszabb esetben nem szándékosan létrejött lövéssé) alakulhat át, ilyenkor sem mellőzhetők a jogszabályokban meghatározott garanciális rendelkezések. Ezek közül kiemelkedően fontosak az Rtv. arányosságra vonatkozó szabályai, valamint, hogy kényszerítő eszközt csak a törvényben meghatározott feltételek fennállása esetén és az ellenszegülés megtöréséig lehet alkalmazni, lehetőleg kerülni kell a sérülés okozását, és a lőfegyverhasználatot megelőző figyelmeztetéseket az Rtv. 56. § (1) bekezdés a)–d) pontjainak, illetve (2) bekezdésének megfelelően – a Szolgálati Szabályzat rendelkezéseinek pontosításaival – teljesíteni kell.

A lőfegyverhasználat garanciáit vizsgálta az Alkotmánybíróság is az élethez való joggal összefüggésben, a 9/2004. (II. 30.) AB határozatban (ABH 2004, 179.). Ezen AB határozat megállapításai ugyan magára az Rtv. szerinti lőfegyverhasználatra vonatkoznak, az indokolás bizonyos részei ugyanakkor az említett szoros összefüggés miatt iránymutatásul szolgálnak a fegyverrel tűzkész állapotban személyekre irányuló célzásra is; éppen azért, mert a lőfegyver – nem az Rtv. értelmében vett – használata akár sérülések okozására, vagy emberi élet kioltására is vezethet, és ezen indokolatlan kockázati tényezőt indokolt lehetőség szerint kerülni.

Az AB határozat Indokolása a IV. rész 1. pontjában kimondja, hogy „a lőfegyverhasználattal érintett személy életének kockáztathatóságát – a lőfegyver-használati jog megengedését – a valamennyi esetben megragadható életveszély elhárítandó volta indokolja.” A 2. pont szerint: „Életkockáztatás és életvédelem csak akkor kerülhetnek egyensúlyba, vagyis az alapjogi védelem egyenlősége csak abban az esetben érhető el, ha a vizsgált rendelkezésben meghatározott tárgy kör leszűkül azokra az eszközökre, amelyek az élet kioltására alkalmasak, vagy legalábbis az életet közvetlenül veszélyeztetik.” Ezt az Alkotmánybíróság az Rtv. 54. § (1) bekezdésének i) pontjában foglalt „vagy más veszélyes eszköz” szövegrész megsemmisítése kapcsán mondta ki, kifejezve azt, hogy a lőfegyverhasználat alkotmányosan csak akkor elfogadható, ha személyek élethez való joga közvetlenül ütközik egymással, mert csak ezek az alapjogok azonos súlyúak – más esetekben tehát aránytalan és súlyosan alapjogsértő a fegyverhasználat. A fent írt okok miatt ezek a megállapítások tehát a fegyverhasználaton kívül a fegyverrel tűzkész állapotban személyekre irányuló célzásra is állnak.

Mindezek alapján megállapítható, hogy a panaszolt rendőrségi akció alapvetően érintette a panaszos élethez, testi épséghez fűződő alapvető jogát, mivel a fegyver tűzkész állapotban történő tartása és ráirányítása a panaszosra és családjára – az intézkedésnek abban a szakaszában, amikor egyértelműen kiderült, hogy a rendőröknek veszélytől nem kell tartani – életüket, testi épségüket jelentős fokban és indokolatlanul veszélyeztette. A Testület álláspontja szerint a panaszosnak és családjának az intézkedés során végrehajtott egyfajta céltalan sakkban tartása, éles, kibiztosított fegyverekkel – a fentiek alapján súlyosan aggályos és jogsértő. Gyermekek iránt pedig – akiknek a támadásától alappal tartani nem lehetett – egyenesen elfogadhatatlan.

3) A magánlakás sérthetlenségéhez való jog kapcsán a Budapesti Rendőrfőkapitánynak összefoglaló tájékoztatójából, illetve a megbízott alosztályvezető jelentéséből is kiderül, hogy a panaszossal és családjával szemben foganatosított intézkedésekre az ingatlanukba behatolva, az említett napon 02:20 perctől 02:45 percig került sor, az ott említett okok miatt. Amint az a megküldött videofelvételeken is látható, hogy noha ezen személyeket az éjszakai nyugalomukban szükségtelenül megzavarva, hajnali időpontban, a nagy rendőrségi erő miatt különösen félelemkeltően parancsolták ki az udvarukra, és igazoltatták őket – egyeseket, így a panaszost is közben térdelésre kényszerítve. Ezzel együtt is a Testület azt állapította meg, hogy az Rtv. 39. § (1) bekezdésének b) pontja alapján az intézkedő rendőrök megfelelő joggal hatoltak be a panaszos magánlakásába, mert elfogatóparancs alapján bűncselekmény elkövetőjét, elkövetőit kívánták elfogni. Az akció érintette tehát a panaszosnak az Alkotmány 59. § (1) bekezdésén alapuló magánlakás sérthetlenségéhez való alapvető jogát, azonban a jogkorlátozás jogszerűen történt.

4) A panaszos és családja emberi méltósága, továbbá az embertelen, megalázó bánásmód tilalma összefüggésében a rendőrségi dokumentumokból kiderül, hogy a panaszost – más személyekkel együtt – ellenállásra alkalmatlan, térdelő helyzetre kényszerítették, adatainak lekérdezése, és az épület átvizsgálása idejére; annak ellenére, hogy a Budapesti Rendőrfőkapitány összefoglaló tájékoztatója is leírja: „Az előkerült személyek a rendőri felszólításnak maradéktalanul eleget tettek.” A térdelő helyzetre kényszerítés indokát az egyes rendőrségi dokumentumok eltérően jelölik meg, hol biztonsági okokra, hol az esetleges szökések megelőzésére hivatkozva. Az ORFK Ellenőrzési Szolgálatának felvilágosítása szerint a térdepeltetés a testi kényszer kategóriájába tartozik, azonban ez nincs pontosabban meghatározva, és egyébként: „Az intézkedés alá vont személyek térdepeltetése jogszabályi szinten nem szabályozott eljárás.” Az ilyen testhelyzetre kényszerítés tehát nehezen illeszthető be az intézkedések és kényszerítő eszközök Rtv.-ben szabályozott rendszerébe, és nemzetközi jogvédő szervezetek, valamint az Emberi Jogok Európai Bírósága is kritikával illeti, mert bizonyos körülmények között beleütközhet az embertelen és megalázó bánásmód tilalmába.

A konkrét panaszügyben ilyen minősítő körülmény az, hogy az intézkedő rendőrök félelemkeltő fellépéssel, a fegyverekkel a személyekre célozva kényszerítették ki a térdepeltetést. A panaszbeadványban említésre is kerül, hogy a panaszos kérte az intézkedő rendőröket, hogy ne alázzák meg őt a gyermekek előtt, akik egyébként is meg voltak ijedve és össze voltak zavarodva a váratlan és nagy erejű rendőri fellépéstől. Nem voltak tekintettel a rendőrök arra a lehetőségre sem, hogy mivel a panaszos és a többi intézkedéssel érintett személy együttműködő magatartást tanúsított, ezen személyek ruházatának átvizsgálásával és elkülönítésükkel elkerülhető lett volna az ő térdelésre kényszerítésük. A videofelvételekből az is kitűnik, hogy a térdelésre kényszerítéssel és a fegyverrel tűzkész állapotban személyekre irányuló célzással a rendőrök akkor sem hagytak fel, amikor már egyértelműen kiderült, hogy a panaszos és családtagjai együttműködnek, a rendőri intézkedésnek alávetik magukat, ellenszegülés tőlük nem várható, illetve a keresett, veszélyes bűnelkövetők sem tartózkodnak az ingatlanban.

E körülmények figyelembe vétele és mérlegelése alapján a panaszolt rendőrségi akció során, annak említett elemei és részcselekményei a Testület álláspontja szerint súlyosan sértették a panaszosnak az Alkotmány 54. § (1) bekezdése szerinti emberi méltósághoz való alapvető jogát, az Alkotmány 55. § (1) bekezdése szerinti személyi szabadságát; valamint a nevesített részcselekmények beleütköznek az Alkotmány 54. § (2) bekezdése szerinti megalázó elbánás tilalmába is.

5) A személyi szabadság korlátozásával összefüggésben, ki kell emelni, hogy még akkor is térdepeltették a panaszt, és fegyvert fogtak az intézkedéssel érintett többi személyre, amikor már kiderült, hogy tőlük ellenállás nem várható, fegyverrel nem rendelkeznek, a körözött személyek nincsenek közöttük. A jogkorlátozó intézkedés tehát indokoltságánál lényegesen tovább tartott.

6) A panaszolt akció időpontjának és esetlegesen helyszínének – minden bizonnyal az információk nem megfelelő kezeléséből és értékeléséből adódó – ilyen diszkrecionális és téves megválasztása, valamint az imént említett körülmények miatt a Testület azt is megállapította, hogy ezzel súlyosan sérült a panaszos magán- és családi életének tiszteletben tartásához fűződő alapvető joga [az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 1993. évi XXXI. törvény 2. §, 8. Cikk 1. pont].

VI.

A Testület arra a következtetésre jutott, hogy a jogsérelem mértéke – a tárgybeli esetben, annak összes körülménye alapján, különös tekintettel az emberi méltósághoz való alapvető jog és a személyi szabadság fent írt cselekményekkel (térdepeltetés, fegyverrel tűzkész állapotban személyekre irányuló célzás) való megsértésére, valamint az aránytalan és indokolatlan rendőrségi fellépésre és annak módjára is – eléri azt a szintet, amely a Testület súlyos alapjogsérelmet megállapító állásfoglalását megalapozza.

A Testület a rendelkező részben foglaltak szerint, az Rtv. 93/A. §-ának (6) bekezdése alapján az állásfoglalást megküldi az Országos Rendőrfőkapitánynak.

Budapest, 2008. október 21.

Dr. Kaltenbach Jenő sk.
elnök

Dr. Juhász Imre sk.
elnökhelyettes,
előadó testületi tag

Fráterné dr. Ferenczy Nóra sk.
testületi tag

Dr. Féja András sk.
testületi tag

Dr. Kádár András Kristóf sk.
testületi tag

Megjegyzés:

A panasznak az Országos Rendőrfőkapitány 27443/18/2008. RP. számú határozatában helyt adott. A határozatot lásd a www.police.hu/bejelentések/hatarozatok.html alatt.

Független Rendészeti Panasztestület